Byla Nr. 17/2013

LIETUVOS RESPUBLIKOS KONSTITUCINIS TEISMAS
LIETUVOS RESPUBLIKOS VARDU

NUTARIMAS
DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS NEKILNOJAMOJO TURTO MOKESČIO ĮSTATYMO 7 STRAIPSNIO (2011 M. GRUODŽIO 21 D. REDAKCIJA) NUOSTATŲ ATITIKTIES LIETUVOS RESPUBLIKOS KONSTITUCIJAI

2015 m. rugsėjo 22 d. Nr. KT24-N14/2015
Vilnius

Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas, susidedantis iš Konstitucinio Teismo teisėjų Elvyros Baltutytės, Vytauto Greičiaus, Danutės Jočienės, Prano Kuconio, Gedimino Mesonio, Vyto Miliaus, Egidijaus Šileikio, Algirdo Taminsko, Dainiaus Žalimo,

sekretoriaujant Daivai Pitrėnaitei,

dalyvaujant suinteresuoto asmens Lietuvos Respublikos Seimo atstovui Seimo nariui Antanui Nesteckiui,

remdamasis Lietuvos Respublikos Konstitucijos 102, 105 straipsniais, Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo įstatymo 1 straipsniu, viešame Teismo posėdyje 2015 m. rugsėjo 2 d. išnagrinėjo konstitucinės justicijos bylą Nr. 17/2013 pagal pareiškėjo Panevėžio apygardos administracinio teismo prašymą Nr. 1B-22/2013 ištirti, ar Lietuvos Respublikos nekilnojamojo turto mokesčio įstatymas (2005 m. birželio 7 d. redakcija su 2011 m. gruodžio 21 d. pakeitimu ir papildymu) tiek, kiek jame nėra numatyta galimybė atleisti fizinius asmenis – mokesčio mokėtojus, pagal šio įstatymo 3 straipsnio, 6 straipsnio 4 dalies, 7 straipsnio 1 dalies 6 punkto, 7 straipsnio 6 dalies nuostatas privalančius mokėti nekilnojamojo turto mokestį, nuo viso nekilnojamojo turto mokesčio ar jo dalies mokėjimo, taip pat nenustatyti tokio atleidimo kriterijai, neprieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijos 29 straipsnio 1 daliai, 38 straipsnio 1, 2 dalims, 39 straipsnio 1, 3 dalims, konstituciniams teisinės valstybės, teisingumo principams.

Konstitucinis Teismas

nustatė:

I

Pareiškėjo Panevėžio apygardos administracinio teismo prašymas grindžiamas šiais argumentais.

Nekilnojamojo turto mokesčio mokėtojų teisės Nekilnojamojo turto mokesčio įstatyme (toliau ir – Įstatymas) įtvirtintos skirtingai – mokesčio mokėtojai, kurių mokamas mokestis įskaitomas į savivaldybių biudžetus, turi teisę į mokesčio sumažinimą arba atleidimą nuo jo, o mokesčio mokėtojai, kurių mokamas mokestis įskaitomas į valstybės biudžetą, pagal šį įstatymą tokios teisės jokiomis aplinkybėmis neturi. Vertinant pagal apmokestinamą objektą, tarp nurodytų mokesčio mokėtojų grupių nėra esminių skirtumų, kitų išskirtinių požymių, dėl kurių jie turėtų būti traktuojami skirtingai, todėl abejotina, ar tokiu teisiniu reguliavimu nepažeidžiamas Konstitucijos 29 straipsnio 1 dalyje įtvirtintas asmenų lygiateisiškumo principas.

Pagal ginčijamo įstatymo nuostatas nekilnojamojo turto mokesčiu yra apmokestinami ir fiziniams asmenims nuosavybės teise priklausantys ar jų įsigyjami šeimos ir nepilnamečių vaikų poreikiams tenkinti gyvenamosios paskirties statiniai, galintys būti ir vieninteliu šeimos būstu, kuriam įsigyti gali būti naudojamos iš bankų pasiskolintos lėšos. Būstą įsigijusi šeima gali būti daugiavaikė, joje gali būti nedarbingų išlaikytinių, ji gali netekti maitintojo, prarasti pajamas arba dėl kitų priežasčių mokesčio mokėtojų gaunamų pajamų gali nebepakakti šeimai, nepilnamečiams vaikams išlaikyti, taigi nekilnojamojo turto mokesčio sumokėjimas jo mokėtojui – fiziniam asmeniui ir visai šeimai gali tapti nepakeliama, todėl nepagrįsta ir neteisinga finansine našta. Kad asmuo neatsidurtų tokioje sunkioje padėtyje ir dėl to neteisingai ir nepagrįstai nenukentėtų visos jo šeimos, kartu ir nepilnamečių vaikų, teisėti interesai, įstatymų leidėjas, reglamentuodamas mokesčio apskaičiavimo tvarką, turi numatyti galimybę, vadovaujantis įstatyme nustatytais kriterijais, susijusiais su šeimos finansine būkle, jos mokumu, šeimoje augančių nepilnamečių vaikų padėtimi ir skaičiumi, atleisti mokesčio mokėtoją nuo viso nekilnojamojo turto mokesčio ar jo dalies mokėjimo. Nenustačius tokio teisinio reguliavimo yra neginami šeimos ir nepilnamečių vaikų teisėti interesai, dėl to gali būti pažeidžiamos Konstitucijos 38 straipsnio 1, 2 dalių, 39 straipsnio 1, 3 dalių nuostatos, konstituciniai teisinės valstybės, teisingumo principai.

II

Rengiant bylą Konstitucinio Teismo posėdžiui gauti suinteresuoto asmens Seimo atstovo Seimo nario A. Nesteckio rašytiniai paaiškinimai, kuriuose teigiama, kad ginčijamas teisinis reguliavimas neprieštarauja Konstitucijai. Suinteresuoto asmens atstovo pozicija grindžiama šiais argumentais.

Pajamų iš nekilnojamojo turto mokesčio priskyrimą savivaldybės ar valstybės biudžetui lemia nekilnojamojo turto mokesčio apmokestinimo objektas, taip pat šio mokesčio administravimo ypatumai. Nekilnojamojo turto mokestis įskaitomas į savivaldybės, kurios teritorijoje yra nekilnojamasis turtas, biudžetą, išskyrus nekilnojamojo turto mokestį už fiziniams asmenims nuosavybės teise priklausančius ar jų įsigyjamus gyvenamosios, sodų, garažų, fermų, šiltnamių, ūkio, pagalbinio ūkio, mokslo, religinės, poilsio paskirties statinius (patalpas), žuvininkystės statinius ir inžinerinius statinius, kuris yra įskaitomas į valstybės biudžetą. Pastaruoju atveju mokesčio bazė yra apskaičiuojama sumuojant visus fiziniam asmeniui ir jo šeimos nariams priklausančius minėtus nekilnojamojo turto mokesčio objektus. Atsižvelgus į tai, kad visi šie nekilnojamojo turto mokesčio objektai gali būti išsidėstę ne vienos, o kelių savivaldybių teritorijoje, šis mokestis priskirtas prie mokesčių, kurie yra įskaitomi į valstybės biudžetą.

Skirtinga nekilnojamojo turto mokesčio įskaitymo tvarka suponuoja skirtingas galimybes taikyti mokesčio lengvatą. Kadangi nekilnojamojo turto mokestis, kurį privalo mokėti fiziniai asmenys už nuosavybės teise jiems priklausančius ar jų įsigyjamus statinius (patalpas), kurių bendra vertė viršija 1 milijoną litų, priskirtinas valstybės biudžeto pajamoms, įstatymų leidėjas mokesčio lengvatą nustatė pačiame įstatyme: įvertinęs mokesčių mokėtojų gebėjimą mokėti, nustatė ribą (1 milijono litų), nuo kurios kyla prievolė mokėti šį mokestį. Be to, buvo apmokestinta tik mokestinė turto vertės dalis, viršijanti 1 milijoną litų, o visi kiti nekilnojamojo turto mokesčio mokėtojai privalo mokėti nekilnojamojo turto mokestį nuo visos turto vertės.

Suinteresuoto asmens atstovo nuomone, mokesčio mokėtojų kreditiniai įsipareigojimai, auginamų vaikų skaičius nėra pagrindas atleisti juos nuo mokestinės prievolės ar mokesčių įstatymuose nustatyti tam tikras mokesčio lengvatas būtent šiuo aspektu, nes kiekvienas mokesčių mokėtojas, prisiimdamas tam tikrus turtinius įsipareigojimus, privalo įvertinti savo finansines galimybes. Kita vertus, valstybės socialinė parama vaikus auginančioms šeimoms garantuojama specialiais įstatymais (pavyzdžiui, Lietuvos Respublikos išmokų vaikams įstatymu, Lietuvos Respublikos piniginės socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams įstatymu ir kt.), o mokesčių įstatymuose numatomos specialios mokesčių lengvatos vaikus auginančioms šeimoms ar šeimoms, gavusioms būsto kreditus, todėl manytina, kad valstybė, siekdama tinkamai užtikrinti Konstitucijos 38 straipsnio 1, 2 dalių, 39 straipsnio 1, 3 dalių nuostatų įgyvendinimą, užtikrina socialinę paramą specialiu teisiniu reguliavimu, o ne nekilnojamojo turto mokesčio lengvatomis.

III

1. Konstitucinio Teismo posėdyje suinteresuoto asmens Seimo atstovas Seimo narys A. Nesteckis iš esmės pakartojo rašytiniuose paaiškinimuose išdėstytus argumentus ir atsakė į Konstitucinio Teismo teisėjų klausimus.

2. Konstitucinio Teismo posėdyje kalbėjo ir į klausimus atsakė specialistai Lietuvos Respublikos finansų ministerijos Mokesčių departamento Mokesčių administravimo skyriaus vedėjas Paulius Majauskas, šio departamento Tiesioginių mokesčių ir tarptautinio apmokestinimo skyriaus vedėjo pavaduotoja Jurgita Lisauskienė, Valstybinės mokesčių inspekcijos prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos Teisės departamento Tiesioginių mokesčių skyriaus vedėjas Rolandas Ragėnas ir šio departamento Apeliacijų skyriaus vedėjo pavaduotoja Raimonda Juodkaitė.

Konstitucinis Teismas

konstatuoja:

I

1. Seimas 2005 m. birželio 7 d. priėmė Nekilnojamojo turto mokesčio įstatymą, kuris pagal jo 15 straipsnio 1 dalį įsigaliojo 2006 m. sausio 1 d. Šiame įstatyme nustatyta nekilnojamojo turto apmokestinimo nekilnojamojo turto mokesčiu tvarka (1 straipsnis).

Įstatymas buvo ne kartą keičiamas ir (arba) papildomas, *inter alia* Seimo 2011 m. gruodžio 21 d. priimtu Lietuvos Respublikos nekilnojamojo turto mokesčio įstatymo 2, 4, 6, 7, 11, 12, 14 straipsnių pakeitimo ir papildymo įstatymu, 2014 m. gruodžio 9 d. priimtu Lietuvos Respublikos nekilnojamojo turto mokesčio įstatymo Nr. X-233 6 ir 7 straipsnių pakeitimo įstatymu.

2. Įstatymo 4 straipsnyje „Mokesčio objektas“ (2011 m. gruodžio 21 d. redakcija) nustatyta:

„Mokesčio objektas yra nekilnojamasis turtas, esantis Lietuvos Respublikoje, išskyrus:

1) faktiškai nenaudojamą nekilnojamąjį turtą, kurio statyba neužbaigta Lietuvos Respublikos statybos įstatymo nustatyta tvarka;

2) valdžios ir privataus subjektų partnerystės, kaip tai apibrėžta Lietuvos Respublikos investicijų įstatyme, pagrindu sukurtą ar įgytą nekilnojamąjį turtą, kol vykdoma atitinkama valdžios ir privataus subjektų partnerystės sutartis ir šis nekilnojamasis turtas naudojamas pagal toje sutartyje nustatytą paskirtį.“

Įstatymo 2 straipsnio „Pagrindinės Įstatymo sąvokos“ 8 dalyje nustatyta: „Nekilnojamasis turtas – Nekilnojamojo turto registre registruojami patalpos, inžineriniai ir kiti statiniai.“

Taigi pagal Įstatymo 4 straipsnyje (2011 m. gruodžio 21 d. redakcija), 2 straipsnio 8 dalyje nustatytą teisinį reguliavimą nekilnojamojo turto mokesčiu yra apmokestinami, išskyrus numatytąsias išimtis, Lietuvos Respublikoje esantys patalpos, inžineriniai ir kiti statiniai, kurie registruojami Nekilnojamojo turto registre.

3. Paminėtina, kad pagal Lietuvos Respublikos nekilnojamojo turto registro įstatymo (2001 m. birželio 21 d. redakcija) 9 straipsnio 1 dalį Nekilnojamojo turto registre registruojami šie nekilnojamieji daiktai, jeigu jie Lietuvos Respublikos nekilnojamojo turto kadastro įstatymo nustatyta tvarka yra suformuoti kaip atskiri nekilnojamojo turto objektai ir jiems suteiktas unikalus

numeris: žemės sklypai, statiniai, butai daugiabučiuose namuose, patalpos.

4. Įstatymo 7 straipsnyje „Mokesčio lengvatos“ (2011 m. gruodžio 21 d. redakcija) buvo nustatyta:

„1. Mokesčiu neapmokestinamas nekilnojamasis turtas, už kurį mokestį pagal šio įstatymo 3 straipsnį moka fizinis asmuo:

1) nekilnojamasis turtas (arba jo dalis), fizinio asmens naudojamas kulto apeigų reikmenų gamybai, taip pat socialinei globai ir socialinei priežiūrai;

2) nekilnojamasis turtas (arba jo dalis), fizinio asmens naudojamas pajamoms iš žemės ūkio veiklos, kaip tai apibrėžta Lietuvos Respublikos gyventojų pajamų mokesčio įstatymo 2 straipsnio 33 dalyje, gauti (uždirbti);

3) nekilnojamasis turtas (arba jo dalis), fizinio asmens naudojamas švietimo darbui;

4) nekilnojamasis turtas (arba jo dalis), fizinio asmens naudojamas teikiant laidojimo paslaugas arba esantis kapinių teritorijoje;

5) nekilnojamasis turtas (arba jo dalis), fizinio asmens, turinčio meno kūrėjo statusą, naudojamas kaip kūrybinės dirbtuvės (studijos) individualiai kūrybinei veiklai;

6) fiziniams asmenims nuosavybės teise priklausančių ar jų įsigyjamų gyvenamosios, sodų, garažų, fermų, šiltnamių, ūkio, pagalbinio ūkio, mokslo, religinės, poilsio paskirties statinių (patalpų), žuvininkystės statinių ir inžinerinių statinių bendra vertė, neviršijanti 1 milijono litų.

2. Mokesčiu neapmokestinamas nekilnojamasis turtas, už kurį mokestį pagal šio įstatymo 3 straipsnį moka juridinis asmuo:

<...>

4. Mokesčio lengvatos taikomos šia tvarka:

1) įgijus teisę į lengvatą, lengvata pradedama taikyti nuo mėnesio, kurį įgyjama teisė į lengvatą;

2) praradus teisę į lengvatą, lengvata netaikoma nuo mėnesio, einančio po mėnesio, kurį prarandama teisė į lengvatą.

5. Savivaldybių tarybos turi teisę savo biudžeto sąskaita sumažinti mokestį arba visai nuo jo atleisti.

6. Šio straipsnio 1 dalies 6 punkte nustatyta neapmokestinamoji vertė taikoma visam šiame punkte nurodytos paskirties nekilnojamajam turtui, kuris nuosavybės teise priklauso šeimos nariams arba yra jų įsigyjamas. Taikant šią nuostatą, šeimos nariais laikomi sutuoktiniai, asmenys, vieni auginantys vaikus (įvaikius), ir su jais gyvenantys jų vaikai (įvaikiai) iki 18 metų.“

Taigi Įstatymo 7 straipsnyje (2011 m. gruodžio 21 d. redakcija) *inter alia* buvo išvardyta, koks nekilnojamasis turtas neapmokestinamas nekilnojamojo turto mokesčiu, nustatyta nekilnojamojo turto mokesčio lengvatų taikymo tvarka, savivaldybių tarybų teisė savo biudžeto

sąskaita sumažinti mokestį arba visai nuo jo atleisti.

4.1. Įstatymo 7 straipsnio 1 dalyje (2011 m. gruodžio 21 d. redakcija) nustatytos nekilnojamojo turto mokesčio lengvatos fiziniams asmenims – išvardyta, koks nekilnojamasis turtas neapmokestinamas nekilnojamojo turto mokesčiu; pagal šios dalies 6 punktą nekilnojamojo turto mokesčiu buvo neapmokestinami fiziniams asmenims nuosavybės teise priklausantys ar jų įsigyjami gyvenamosios, sodų, garažų, fermų, šiltnamių, ūkio, pagalbinio ūkio, mokslo, religinės, poilsio paskirties statiniai (patalpos), žuvininkystės statiniai ir inžineriniai statiniai, kurių bendra vertė neviršijo 1 milijono litų.

Taigi pagal Įstatymo 4 straipsnį (2011 m. gruodžio 21 d. redakcija), 7 straipsnio 1 dalies 6 punktą (2011 m. gruodžio 21 d. redakcija) nekilnojamojo turto mokesčiu buvo apmokestinami fiziniams asmenims nuosavybės teise priklausantys ar jų įsigyjami nurodyti statiniai (patalpos), kurių bendra vertė viršijo 1 milijoną litų.

4.2. Įstatymo 7 straipsnio 6 dalyje (2011 m. gruodžio 21 d. redakcija) nustatyta, kad 1 milijono litų neapmokestinamoji vertė taikoma visam šeimos nariams nuosavybės teise priklausančiam ar jų įsigyjamam šio straipsnio 1 dalies 6 punkte (2011 m. gruodžio 21 d. redakcija) nurodytos paskirties nekilnojamajam turtui (gyvenamosios, sodų, garažų, fermų, šiltnamių, ūkio, pagalbinio ūkio, mokslo, religinės, poilsio paskirties statiniams (patalpoms), žuvininkystės statiniams ir inžineriniams statiniams), taip pat išvardyti fiziniai asmenys, kurie, taikant šią nuostatą, laikomi šeimos nariais.

Įstatymo 7 straipsnio 6 dalyje (2011 m. gruodžio 21 d. redakcija) nustatytą teisinį reguliavimą aiškinant kartu su nustatytuoju šio straipsnio 1 dalies 6 punkte (2011 m. gruodžio 21 d. redakcija) pažymėtina, kad fiziniam asmeniui, kuris pagal šio straipsnio 6 dalį laikomas šeimos nariu, nuosavybės teise priklausantis ar jo įsigyjamas šiame punkte nurodytos paskirties nekilnojamasis turtas nekilnojamojo turto mokesčiu apmokestinamas kartu su atitinkamu kitų jo šeimos nariais laikomų fizinių asmenų turtu, nustačius bendrą viso šio turto vertę.

Taigi, pagal Įstatymo 7 straipsnyje (2011 m. gruodžio 21 d. redakcija) nustatytą teisinį reguliavimą, apskaičiuojant nekilnojamojo turto mokestį, tiek fizinio asmens, kuris pagal šio straipsnio 6 dalį nelaikomas šeimos nariu, turtui, tiek visam fizinių asmenų, pagal šią dalį laikomų šeimos nariais, turtui buvo taikoma tokia pati šio straipsnio 1 dalies 6 punkte nurodytos paskirties nekilnojamojo turto neapmokestinamoji vertė – 1 milijonas litų.

5. Pažymėtina, kad Įstatymo 7 straipsnyje (2011 m. gruodžio 21 d. redakcija) nebuvo nustatyta jokių nekilnojamojo turto mokesčio išimčių ir (ar) lengvatų fiziniams asmenims ar šeimoms, turėjusiems jį mokėti už nuosavybės teise jiems priklausančius ar jų įsigyjamus gyvenamosios, sodų, garažų, fermų, šiltnamių, ūkio, pagalbinio ūkio, mokslo, religinės, poilsio paskirties statinius (patalpas), žuvininkystės statinius ir inžinerinius statinius, kurių bendra vertė

viršijo 1 milijoną litų, taip pat jokių atleidimo nuo šio mokesčio kriterijų.

6. Įstatymo 6 straipsnyje „Mokesčio tarifai“ (2011 m. gruodžio 21 d. redakcija) buvo nustatyta:

„1. Mokesčio tarifas – nuo 0,3 procento iki 1 procento nekilnojamojo turto mokestinės vertės, jeigu šiame straipsnyje nenustatyta kitaip.

2. Konkretų mokesčio tarifą, kuris galios atitinkamos savivaldybės teritorijoje nuo kito mokestinio laikotarpio pradžios, savivaldybės taryba nustato iki einamojo mokestinio laikotarpio birželio 1 dienos. Jeigu, vadovaujantis šio įstatymo 9 straipsnio 3 dalimi, nuo kito mokestinio laikotarpio mokestis už šio įstatymo 9 straipsnio 2 dalies 1 ir 2 punktuose nurodytą nekilnojamąjį turtą bus skaičiuojamas taikant naujai atlikto nekilnojamojo turto masinio vertinimo metu nustatytą vertę, kitą mokestinį laikotarpį galiosiantį mokesčio tarifą savivaldybės taryba gali nustatyti iki einamojo mokestinio laikotarpio gruodžio 1 dienos. Savivaldybės taryba gali nustatyti ir kelis konkrečius mokesčio tarifus, kurie diferencijuojami tik atsižvelgiant į vieną arba kelis iš šių kriterijų: nekilnojamojo turto paskirtį, naudojimą, teisinį statusą, jo technines savybes, priežiūros būklę, mokesčio mokėtojų kategorijas (dydį ar teisinę formą, ar socialinę padėtį) ar nekilnojamojo turto buvimo savivaldybės teritorijoje vietą (pagal strateginio planavimo ir teritorijų planavimo dokumentuose nustatytus prioritetus).

3. Jeigu savivaldybės taryba iki šio straipsnio 2 dalyje nurodytų terminų nenustato konkrečių mokesčio tarifų arba po šio straipsnio 2 dalyje nurodytų terminų keičia nustatytus mokesčio tarifus, atitinkamą mokestinį laikotarpį tos savivaldybės teritorijoje taikomas 0,3 procento mokesčio tarifas.

4. Šio įstatymo 7 straipsnio 1 dalies 6 punkte nurodyto turto mokestinės vertės daliai, viršijančiai neapmokestinamąjį dydį, taikomas 1 procento mokesčio tarifas.“

Įstatymo 14 straipsnyje „Mokesčio įskaitymas“ (2011 m. gruodžio 21 d. redakcija) nustatyta:

„1. Mokestis įskaitomas į savivaldybės, kurios teritorijoje yra nekilnojamasis turtas, biudžetą, jeigu šiame straipsnyje nenustatyta kitaip.

2. Jeigu nekilnojamasis turtas yra kelių savivaldybių teritorijoje, mokestis įskaitomas proporcingai nekilnojamojo turto daliai, tenkančiai atitinkamai savivaldybei.

3. Mokestis už nekilnojamąjį turtą, kuris apmokestinamas taikant šio įstatymo 6 straipsnio 4 dalyje nustatytą tarifą, įskaitomas į valstybės biudžetą.“

6.1. Pagal Įstatymo 6 straipsnio 4 dalyje (2011 m. gruodžio 21 d. redakcija), 14 straipsnio 3 dalyje (2011 m. gruodžio 21 d. redakcija) nustatytą teisinį reguliavimą fiziniams asmenims nuosavybės teise priklausančių ar jų įsigyjamų statinių (patalpų) mokestinės vertės dalis, viršijanti 1 milijoną litų, buvo apmokestinama taikant 1 procento mokesčio tarifą; mokestis už šį nekilnojamąjį turtą įskaitomas į valstybės biudžetą.

6.2. Pagal Įstatymo 6 straipsnio (2011 m. gruodžio 21 d. redakcija) 1–3 dalyse, 14 straipsnio (2011 m. gruodžio 21 d. redakcija) 1, 2 dalyse nustatytą teisinį reguliavimą nekilnojamojo turto mokesčiu apmokestinamas nekilnojamasis turtas – išskyrus numatytąjį Įstatymo 6 straipsnio 4 dalyje (2011 m. gruodžio 21 d. redakcija), t. y. fiziniams asmenims nuosavybės teise priklausančių ar jų įsigyjamų statinių (patalpų) mokestinės vertės dalį, viršijančią 1 milijoną litų, – buvo apmokestinamas mokesčio tarifu nuo 0,3 procento iki 1 procento nekilnojamojo turto mokestinės vertės; konkretų mokesčio tarifą nustato savivaldybės taryba, kuri turi teisę nustatyti ir kelis konkrečius mokesčio tarifus; šis mokestis įskaitomas į savivaldybės, kurios teritorijoje yra nekilnojamasis turtas, biudžetą. Pažymėtina, kad pagal Įstatymo 7 straipsnio 5 dalį savivaldybių tarybos turi teisę savo biudžeto sąskaita sumažinti nekilnojamojo turto mokestį arba visai nuo jo atleisti.

6.3. Taigi pagal Įstatyme nustatytą teisinį reguliavimą tuo atveju, kai konkretų nekilnojamojo turto mokesčio tarifą Įstatymu pavesta nustatyti savivaldybės tarybai ir šis mokestis įskaitomas į savivaldybės tarybos biudžetą, ši taryba turi teisę savo biudžeto sąskaita sumažinti nekilnojamojo turto mokestį arba visai nuo jo atleisti, o tuo atveju, kai nekilnojamojo turto mokesčio tarifas nustatytas Įstatyme ir šis mokestis įskaitomas į valstybės biudžetą, joks subjektas negali šio mokesčio sumažinti arba visai nuo jo atleisti.

7. Minėta, kad Įstatymas buvo keičiamas *inter alia* Seimo 2014 m. gruodžio 9 d. priimtu Nekilnojamojo turto mokesčio įstatymo Nr. X-233 6 ir 7 straipsnių pakeitimo įstatymu.

7.1. Nekilnojamojo turto mokesčio įstatymo Nr. X-233 6 ir 7 straipsnių pakeitimo įstatymo 1 straipsniu pakeista Įstatymo 6 straipsnio 4 dalis (2011 m. gruodžio 21 d. redakcija). Ši dalis (2014 m. gruodžio 9 d. redakcija) išdėstyta taip: „Šio įstatymo 7 straipsnio 1 dalies 6 punkte nurodyto turto mokestinės vertės daliai, viršijančiai neapmokestinamąjį dydį, taikomas 0,5 procento mokesčio tarifas.“ Taigi šiuo pakeitimu sumažintas nurodytam fizinių asmenų turtui taikomas nekilnojamojo turto mokesčio tarifas.

7.2. Nekilnojamojo turto mokesčio įstatymo Nr. X-233 6 ir 7 straipsnių pakeitimo įstatymo 2 straipsniu pakeistas Įstatymo 7 straipsnio 1 dalies 6 punktas (2011 m. gruodžio 21 d. redakcija). Šis punktas (2014 m. gruodžio 9 d. redakcija) išdėstytas taip:

„Mokesčiu neapmokestinamas nekilnojamasis turtas, už kurį mokestį pagal šio įstatymo 3 straipsnį moka fizinis asmuo: <...> 6) fiziniams asmenims nuosavybės teise priklausančių ar jų įsigyjamų gyvenamosios, sodų, garažų, fermų, šiltnamių, ūkio, pagalbinio ūkio, mokslo, religinės, poilsio paskirties statinių (patalpų), žuvininkystės statinių ir inžinerinių statinių bendra vertė, neviršijanti 220 000 eurų. Šeimoms, auginančioms tris ir daugiau vaikų (įvaikių) iki 18 metų, ir šeimoms, auginančioms neįgalų vaiką (įvaikį) iki 18 metų, taip pat vyresnį neįgalų vaiką (įvaikį), kuriam nustatytas specialusis nuolatinės slaugos poreikis, neapmokestinamo nekilnojamojo turto

vertė didinama 30 procentų.“

Taigi šiuo pakeitimu sumažinta neapmokestinamoji nurodyto fiziniams asmenims priklausančio ar jų įsigyjamo nekilnojamojo turto vertė; taip pat nustatyta tam tikroms šeimoms taikytina lengvata – 30 procentų didesnė šio turto neapmokestinamoji vertė.

8. Šios bylos kontekste paminėtina ir tai, kad pagal Lietuvos Respublikos mokesčių administravimo įstatymo 88 straipsnį „Mokestinės nepriemokos sumokėjimo atidėjimas arba išdėstymas“ mokesčių administratorius gali atidėti arba išdėstyti nekilnojamojo turto mokesčio mokestinės nepriemokos mokėjimą tuo atveju, jeigu nedelsiant ją sumokėjus mokesčių mokėtojo finansinė būklė taptų kritinė arba mokesčių mokėtojas patirtų didelių sunkumų vykdydamas kitus savo finansinius įsipareigojimus, o atidėjus ar išdėsčius šios mokestinės nepriemokos mokėjimą jam būtų suteikta galimybė stabilizuoti savo finansinę būklę ir sumokėti mokestinę nepriemoką vėliau (1 dalis (2010 m. lapkričio 23 d. redakcija), 2 dalis (2004 m. balandžio 13 d. redakcija)).

9. Nagrinėjamos konstitucinės justicijos bylos kontekste apibendrinant Įstatymo 7 straipsnyje (2011 m. gruodžio 21 d. redakcija) nustatytą ir su juo susijusį teisinį reguliavimą pažymėtina, kad pagal jį:

– nekilnojamojo turto mokesčiu buvo apmokestinami fiziniams asmenims nuosavybės teise priklausantys ar jų įsigyjami gyvenamosios, sodų, garažų, fermų, šiltnamių, ūkio, pagalbinio ūkio, mokslo, religinės, poilsio paskirties statiniai (patalpos), žuvininkystės statiniai ir inžineriniai statiniai, kurių bendra vertė viršijo 1 milijoną litų;

– pagal Įstatymo 7 straipsnio 6 dalyje (2011 m. gruodžio 21 d. redakcija) nustatytą teisinį reguliavimą, aiškinamą kartu su nustatytuoju šio straipsnio 1 dalies 6 punkte (2011 m. gruodžio 21 d. redakcija), fiziniam asmeniui, kuris pagal šio straipsnio 6 dalį laikomas šeimos nariu, nuosavybės teise priklausantis ar jo įsigyjamas šiame punkte nurodytos paskirties nekilnojamasis turtas nekilnojamojo turto mokesčiu apmokestinamas kartu su atitinkamu kitų jo šeimos nariais laikomų fizinių asmenų turtu, nustačius bendrą viso šio turto vertę; tiek fizinio asmens, kuris pagal šio straipsnio 6 dalį nelaikomas šeimos nariu, turtui, tiek visam fizinių asmenų, pagal šią dalį laikomų šeimos nariais, turtui buvo taikoma tokia pati neapmokestinamoji vertė – 1 milijonas litų;

– nebuvo nustatyta jokių nekilnojamojo turto mokesčio išimčių ir (ar) lengvatų fiziniams asmenims ar šeimoms, turėjusiems jį mokėti už minėtą nuosavybės teise jiems priklausantį ar jų įsigyjamą nekilnojamąjį turtą, kurio bendra vertė viršijo 1 milijoną litų, taip pat jokių atleidimo nuo šio mokesčio kriterijų;

– tuo atveju, kai konkretų nekilnojamojo turto mokesčio tarifą Įstatymu pavesta nustatyti savivaldybės tarybai ir šis mokestis įskaitomas į savivaldybės tarybos biudžetą, ši taryba turi teisę savo biudžeto sąskaita sumažinti nekilnojamojo turto mokestį arba visai nuo jo atleisti; tuo atveju, kai nekilnojamojo turto mokesčio tarifas nustatytas Įstatyme ir šis mokestis įskaitomas į valstybės

biudžetą, joks subjektas negali šio mokesčio sumažinti arba visai nuo jo atleisti.

II

1. Šioje konstitucinės justicijos byloje tiriama Nekilnojamojo turto mokesčio įstatyme įtvirtinto apmokestinimo nekilnojamojo turto mokesčiu teisinio reguliavimo atitiktis Konstitucijos 29 straipsnio 1 daliai, 38 straipsnio 1, 2 dalims, 39 straipsnio 1, 3 dalims, konstituciniams teisinės valstybės, teisingumo principams.

2. Konstitucinis Teismas yra konstatavęs, kad mokesčiai yra esminė valstybės finansų sistemos dalis, jie sudaro pagrindinę valstybės biudžeto pajamų dalį (*inter alia* 2000 m. kovo 15 d., 2013 m. liepos 5 d. nutarimai), yra viena pagrindinių valstybės gyvavimo sąlygų (1998 m. spalio 9 d., 2013 m. liepos 5 d. nutarimai). Nustatant mokesčius siekiama gauti pajamų valstybės (savivaldybės) funkcijoms vykdyti, visuomenės ir valstybės viešiesiems poreikiams tenkinti (2003 m. lapkričio 17 d., 2013 m. liepos 5 d. nutarimai). Nesumokėjus mokesčių arba sumokėjus juos ne laiku, valstybės (savivaldybės) biudžetas negauna pajamų, yra ribojamos valstybės (savivaldybės) galimybės vykdyti jai priskirtas funkcijas (1997 m. liepos 10 d., 2003 m. lapkričio 17 d., 2013 m. liepos 5 d. nutarimai). Mokesčiais reguliuojami valstybėje vykstantys ekonominiai, socialiniai procesai, skatinamos naudingos ūkinės pastangos, paremiami ūkio plėtros prioritetai (2003 m. lapkričio 17 d. nutarimas). Mokesčių santykiai yra viešosios teisės reguliavimo dalykas; tai – valdingo pobūdžio teisiniai santykiai tarp mokesčio mokėtojų ir valstybės institucijų, šių priimti sprendimai (nurodymai) yra privalomi mokesčio mokėtojams (2003 m. lapkričio 17 d., 2010 m. vasario 12 d. nutarimai).

Konstitucinio Teismo aktuose taip pat pažymėta, kad mokesčiai yra įstatymu nustatyti privalomi, neatlygintiniai juridinių ir fizinių asmenų atitinkamo dydžio mokėjimai nustatytu laiku į valstybės (savivaldybės) biudžetą (*inter alia* 2006 m. sausio 24 d., 2015 m. balandžio 3 d. nutarimai). Valstybiniai mokesčiai ir kiti privalomi mokėjimai yra teisės subjektams nustatyta piniginė prievolė valstybei, pagal Konstituciją valstybinius mokesčius ir kitus privalomus mokėjimus gali nustatyti tik Seimas ir tik įstatymu, tai yra svarbi asmens teisių apsaugos garantija (2002 m. birželio 3 d., 2015 m. balandžio 3 d. nutarimai). Nustatydamas mokesčius, įstatymų leidėjas privalo paisyti Konstitucijos normų ir principų, *inter alia* konstitucinių teisingumo, protingumo, proporcingumo principų (2006 m. gruodžio 22 d. nutarimas). Konstitucinis Teismas ne kartą konstatavo, kad tokie esminiai mokesčio elementai kaip mokesčio objektas, mokestinių santykių subjektai, jų teisės ir pareigos, mokesčio dydžiai (tarifai), mokėjimo terminai, išimtys ir lengvatos, baudos ir delspinigiai turi būti nustatomi įstatymu.

2.1. Nagrinėjamos konstitucinės justicijos bylos kontekste pažymėtina, kad mokesčių išimčių ir lengvatų nustatymas yra socialinio ir ekonominio tikslingumo dalykas, kuris priklauso įstatymų leidėjo kompetencijai. Pagal Konstituciją įstatymų leidėjas turi diskreciją įstatymu

nustatyti mokesčių išimtis ir lengvatas atsižvelgdamas į valstybės ir visuomenės išteklius, materialines ir finansines galimybes, ekonominės ir socialinės politikos prioritetus, paisydamas kitų svarbių veiksnių. Tai darydamas, jis negali pažeisti Konstitucijos normų ir principų.

2.2. Šiame kontekste pažymėtina ir tai, kad, kaip ne kartą yra konstatavęs Konstitucinis Teismas:

– pagal Konstituciją Seimas, kaip įstatymų leidžiamosios valdžios institucija, ir Vyriausybė, kaip vykdomosios valdžios institucija, turi labai plačią diskreciją formuoti ir vykdyti valstybės ekonominę politiką (kiekvienas pagal savo kompetenciją) ir teisės aktais atitinkamai reguliuoti ūkinę veiklą, žinoma, jokiu būdu nepažeisdami Konstitucijos ir įstatymų, *inter alia* neviršydami juose nustatytų šių valstybės valdžios institucijų įgaliojimų, paisydami iš Konstitucijos kylančių tinkamo teisinio proceso reikalavimų, Konstitucijoje įtvirtintų teisinės valstybės, valdžių padalijimo, atsakingo valdymo, teisėtų lūkesčių apsaugos, teisinio aiškumo, tikrumo, saugumo principų (*inter alia* 2006 m. gruodžio 21 d., 2015 m. gegužės 14 d. nutarimai);

– valstybės ekonominės politikos turinio (*inter alia* prioritetų), priemonių ir metodų vertinimas (kad ir kas juos vertintų), taip pat ir pagrįstumo ir tikslingumo aspektu, net jeigu laikui bėgant paaiškėja, kad buvo ir geresnių jos pasirinktos ekonominės politikos alternatyvų (taigi ir tai, kad ši anksčiau suformuota ir vykdyta ekonominė politika pagrįstumo ir tikslingumo aspektu pagrįstai vertintina neigiamai), savaime negali būti dingstis kvestionuoti tą (anksčiau suformuotą ir vykdytą) ekonominę politiką atitikusio ūkinės veiklos teisinio reguliavimo atitiktį aukštesnės galios teisės aktams, *inter alia* Konstitucijai (taip pat ir Konstituciniame Teisme inicijuojant konstitucinės justicijos bylas), nebent tas teisinis reguliavimas jau jį nustatant teisės aktuose būtų akivaizdžiai priešingas tautos gerovei, Lietuvos visuomenės ir valstybės interesams, akivaizdžiai paneigtų Konstitucijoje įtvirtintas, jos ginamas ir saugomas vertybes (*inter alia* 2009 m. kovo 2 d., 2015 m. birželio 11 d. nutarimai).

3. Konstitucijos 38, 39 straipsniuose yra įtvirtinti konstituciniai šeimos, motinystės, tėvystės ir vaikystės apsaugos pagrindai.

3.1. Konstitucijos 38 straipsnio 1, 2 dalyse nustatyta:

„Šeima yra visuomenės ir valstybės pagrindas.

Valstybė saugo ir globoja šeimą, motinystę, tėvystę ir vaikystę.“

Konstitucijos 38 straipsnio 1, 2 dalyse yra įtvirtinti bendriausio pobūdžio konstituciniai principai (*inter alia* 2011 m. rugsėjo 28 d., 2012 m. vasario 27 d. nutarimai). Konstitucinis Teismas yra konstatavęs, jog šiomis nuostatomis išreiškiamas valstybės įsipareigojimas įstatymais ir kitais teisės aktais nustatyti tokį teisinį reguliavimą, kuriuo būtų užtikrinta, kad šeima, motinystė, tėvystė ir vaikystė, kaip konstitucinės vertybės, būtų visokeriopai puoselėjamos ir saugomos (*inter alia* 2011 m. rugsėjo 28 d., 2012 m. vasario 27 d. nutarimai).

Aiškindamas iš Konstitucijos 38 straipsnio 2 dalies kylančią valstybės priedermę kurti šeimai, motinystei, tėvystei ir vaikystei palankią aplinką, Konstitucinis Teismas, be kita ko, yra konstatavęs, kad nepilnamečių vaikų turinčioms šeimoms, atsižvelgiant į jų poreikius ir visuomenės bei valstybės išgales, gali būti teikiama tam tikra parama, taip pat kad šioje srityje įstatymų leidėjas, atsižvelgdamas į įvairius socialinius, demografinius, ekonominius veiksnius, *inter alia* valstybės materialines ir finansines galimybes, turi plačią diskreciją pasirinkti konkrečias apsaugos ir paramos priemones (2012 m. vasario 27 d. nutarimas).

3.2. Konstitucijos 39 straipsnio 1 dalyje nustatyta: „Valstybė globoja šeimas, auginančias ir auklėjančias vaikus namuose, įstatymo nustatyta tvarka teikia joms paramą.“

Atskleisdamas Konstitucijos 39 straipsnio 1 dalyje įtvirtintos valstybės globos ir paramos šeimoms, auginančioms ir auklėjančioms vaikus namuose, garantijos turinį, Konstitucinis Teismas yra pažymėjęs, kad įstatymų leidėjas gali nustatyti įvairias jos įgyvendinimo formas, tačiau naudodamasis savo diskrecija negali apskritai paneigti šios garantijos esmės ir iš 38 straipsnio 2 dalies kylančios valstybės priedermės saugoti ir globoti konstitucines vertybes – šeimą, motinystę, tėvystę ir vaikystę (2012 m. vasario 27 d. nutarimas).

Konstitucijoje nėra *expressis verbis* nustatyta kokių nors paramos šeimoms, auginančioms ir auklėjančioms vaikus namuose, teikimo pagrindų, sąlygų, terminų, dydžių; tai, laikydamasis Konstitucijos normų ir principų, turi nustatyti įstatymų leidėjas; įstatymais reguliuojant paramos šeimoms, auginančioms ir auklėjančioms vaikus namuose, santykius būtina paisyti visuomenės ir valstybės išgalių; šioje srityje įstatymų leidėjas turi plačią diskreciją (2004 m. kovo 5 d., 2012 m. vasario 27 d. nutarimai).

3.3. Konstitucijos 39 straipsnio 3 dalyje nustatyta: „Nepilnamečius vaikus gina įstatymas.“

Ši Konstitucijos nuostata reiškia, kad nepilnamečiams vaikams turi būti garantuojama pakankama ir efektyvi jų teisių ir teisėtų interesų apsauga, taip pat tai, kad įstatymų leidėjas, kitos valstybės institucijos, teisės aktais reglamentuodami nepilnamečių būklę, reguliuodami kitus santykius, turi paisyti nepilnamečių vaikų teisių ir teisėtų interesų (2000 m. birželio 13 d. nutarimas).

3.4. Nagrinėjamos konstitucinės justicijos bylos kontekste pažymėtina, kad viena iš šeimų, *inter alia* turinčių nepilnamečių vaikų, apsaugos ir paramos joms formų, kurios gali būti plėtojamos įgyvendinant iš Konstitucijos 38 straipsnio 2 dalies kylančią valstybės priedermę kurti šeimai, motinystei, tėvystei ir vaikystei palankią aplinką, gali būti mokesčių, *inter alia* nekilnojamojo turto mokesčio, išimčių ir lengvatų nustatymas. Nustatydamas mokesčio lengvatas, įstatymų leidėjas privalo paisyti visuomenės ir valstybės išgalių, nepažeisti Konstitucijos normų ir principų.

4. Konstitucinis Teismas, aiškindamas Konstitucijos 29 straipsnio nuostatas, ne kartą yra konstatavęs, jog pagal šiame straipsnyje įtvirtintą konstitucinį asmenų lygybės įstatymui principą

reikalaujama, kad teisėje pagrindinės teisės ir pareigos būtų įtvirtintos visiems vienodai; šis principas reiškia žmogaus teisę būti traktuojamam vienodai su kitais, įpareigoja vienodus faktus vertinti vienodai ir draudžia iš esmės tokius pat faktus savavališkai vertinti skirtingai, bet nepaneigia to, kad įstatymu gali būti nustatytas nevienodas teisinis reguliavimas tam tikrų asmenų kategorijų, esančių skirtingoje padėtyje, atžvilgiu; konstitucinis asmenų lygybės principas būtų pažeistas, jeigu tam tikri asmenys ar jų grupės būtų traktuojami skirtingai, nors tarp jų nėra tokio pobūdžio ir tokios apimties skirtumų, kad toks nevienodas traktavimas būtų objektyviai pateisinamas; vertinant, ar pagrįstai yra nustatytas skirtingas teisinis reguliavimas, būtina atsižvelgti į konkrečias teisines aplinkybes; pirmiausia turi būti įvertinti asmenų ir objektų, kuriems taikomas skirtingas teisinis reguliavimas, teisinės padėties skirtumai.

5. Konstitucinis Teismas savo nutarimuose ne kartą yra konstatavęs, kad valstybės valdžios institucijos, rengdamos ir priimdamos teisės aktus, privalo vadovautis Konstitucijoje įtvirtintu teisinės valstybės principu, kuris, be kitų reikalavimų, suponuoja ir tai, kad Konstitucija turi aukščiausią teisinę galią ir kad įstatymai, Vyriausybės nutarimai bei kiti teisės aktai turi atitikti Konstituciją, kad valstybės valdžią vykdančios ir kitos valstybės institucijos turi veikti remdamosi teise ir paklusdamos teisei. Konstitucinis Teismas taip pat yra konstatavęs, kad konstitucinis teisinės valstybės principas neatsiejamas nuo Konstitucijoje, *inter alia* jos 29 straipsnyje, įtvirtinto asmenų lygiateisiškumo principo, taip pat nuo teisingumo principo.

III

Dėl Nekilnojamojo turto mokesčio įstatymo 7 straipsnio (2011 m. gruodžio 21 d. redakcija) atitikties Konstitucijos 29 straipsnio 1 daliai, 38 straipsnio 1, 2 dalims, 39 straipsnio 1, 3 dalims, konstituciniams teisinės valstybės, teisingumo principams

1. Pareiškėjas Panevėžio apygardos administracinis teismas prašo ištirti, ar Konstitucijai neprieštarauja Nekilnojamojo turto mokesčio įstatymas (2005 m. birželio 7 d. redakcija su 2011 m. gruodžio 21 d. pakeitimu ir papildymu) tiek, kiek jame nėra numatyta galimybė atleisti fizinius asmenis – mokesčio mokėtojus, pagal šio įstatymo 3 straipsnio, 6 straipsnio 4 dalies, 7 straipsnio 1 dalies 6 punkto, 7 straipsnio 6 dalies nuostatas privalančius mokėti nekilnojamojo turto mokestį, nuo viso nekilnojamojo turto mokesčio ar jo dalies mokėjimo, taip pat nenustatyti tokio atleidimo kriterijai.

Iš pareiškėjo prašyme išdėstytų argumentų matyti, kad, jo nuomone, Įstatyme turėtų būti nustatytos tam tikros nekilnojamojo turto mokesčio išimtys ir (ar) lengvatos fiziniams asmenims, privalantiems mokėti šį mokestį už tam tikrą nekilnojamąjį turtą.

2. Pažymėtina, kad, kaip minėta, nekilnojamojo turto mokesčio lengvatos yra reguliuojamos Įstatymo 7 straipsnyje „Mokesčio lengvatos“.

Taigi pareiškėjo prašymas ištirti, ar Įstatymas (2005 m. birželio 7 d. redakcija su 2011 m.

gruodžio 21 d. pakeitimu ir papildymu) tiek, kiek nurodyta pareiškėjo, neprieštarauja Konstitucijai, traktuotinas kaip prašymas ištirti, ar Konstitucijai neprieštarauja Įstatymo 7 straipsnis (2011 m. gruodžio 21 d. redakcija) tiek, kiek jame nebuvo nustatyta jokių išimčių ir (ar) lengvatų fiziniams asmenims, privalėjusiems mokėti nekilnojamojo turto mokestį už šio straipsnio 1 dalies 6 punkte nurodytus statinius (patalpas), kurių bendra vertė viršijo 1 milijoną litų.

3. Minėta, kad, pareiškėjo nuomone, nekilnojamojo turto mokesčio mokėtojų teisės Įstatyme įtvirtintos skirtingai – mokesčio mokėtojai, kurių mokamas mokestis įskaitomas į savivaldybių biudžetus, turi teisę į mokesčio sumažinimą arba atleidimą nuo jo, o mokesčio mokėtojai, kurių mokamas mokestis įskaitomas į valstybės biudžetą, pagal šį įstatymą tokios teisės jokiomis aplinkybėmis neturi. Pasak pareiškėjo, vertinant pagal apmokestinamą objektą, tarp nurodytų mokesčio mokėtojų grupių nėra esminių skirtumų, kitų išskirtinių požymių, dėl kurių jie turėtų būti traktuojami skirtingai, todėl, pareiškėjo nuomone, abejotina, ar tokiu teisiniu reguliavimu nepažeidžiamas Konstitucijos 29 straipsnio 1 dalyje įtvirtintas asmenų lygiateisiškumo principas.

Be to, pasak pareiškėjo, Įstatyme nenumačius galimybės atleisti fizinius asmenis nuo viso nekilnojamojo turto mokesčio ar jo dalies mokėjimo, taip pat nenustačius tokio atleidimo kriterijų, susijusių su šeimos finansine padėtimi, jos mokumu, šeimoje augančių nepilnamečių vaikų padėtimi ir skaičiumi, yra neginami šeimos ir nepilnamečių vaikų teisėti interesai, taigi gali būti pažeidžiamos Konstitucijos 38 straipsnio 1, 2 dalys, 39 straipsnio 1, 3 dalys, konstituciniai teisinės valstybės, teisingumo principai.

4. Sprendžiant, ar Įstatymo 7 straipsnis (2011 m. gruodžio 21 d. redakcija) tiek, kiek nurodyta, neprieštarauja Konstitucijai, pažymėtina, kad, kaip minėta, šiame straipsnyje nebuvo nustatyta jokių nekilnojamojo turto mokesčio išimčių ir (ar) lengvatų fiziniams asmenims ar šeimoms, turėjusiems jį mokėti už nuosavybės teise jiems priklausančius ar jų įsigyjamus šio straipsnio 1 dalies 6 punkte nurodytus statinius (patalpas), kurių bendra vertė viršijo 1 milijoną litų, taip pat jokių atleidimo nuo šio mokesčio kriterijų.

4.1. Vertinant, ar ginčijamas Įstatymo straipsnis tiek, kiek nurodyta, neprieštarauja Konstitucijos 29 straipsnio 1 daliai, pažymėtina, kad, kaip minėta, pagal Įstatyme nustatytą teisinį reguliavimą tuo atveju, kai konkretų nekilnojamojo turto mokesčio tarifą Įstatymu pavesta nustatyti savivaldybės tarybai ir šis mokestis įskaitomas į savivaldybės tarybos biudžetą, ši taryba turi teisę savo biudžeto sąskaita sumažinti nekilnojamojo turto mokestį arba visai nuo jo atleisti, o tuo atveju, kai nekilnojamojo turto mokesčio tarifas nustatytas Įstatyme ir šis mokestis įskaitomas į valstybės biudžetą, joks subjektas negali šio mokesčio sumažinti arba visai nuo jo atleisti.

4.1.1. Ginčydamas nurodyto teisinio reguliavimo atitiktį Konstitucijos 29 straipsnio 1 daliai, pareiškėjas lygina fizinius asmenis, turėjusius mokėti nekilnojamojo turto mokestį už Įstatymo 7 straipsnio 1 dalies 6 punkte (2011 m. gruodžio 21 d. redakcija) nurodytus gyvenamosios, sodų,

garažų, fermų, šiltnamių, ūkio, pagalbinio ūkio, mokslo, religinės, poilsio paskirties statinius (patalpas), žuvininkystės statinius ir inžinerinius statinius, kurių bendra vertė viršijo 1 milijoną litų, su fiziniais asmenimis, turėjusiais mokėti nekilnojamojo turto mokestį už kitokį nekilnojamąjį turtą (pavyzdžiui, už prekybos, paslaugų ir kitos komercinės paskirties nekilnojamąjį turtą). Pažymėtina, kad šiems fiziniams asmenims Įstatyme nustatytos nekilnojamojo turto mokesčio mokėjimo sąlygos skiriasi pagal nuosavybės teisių objektų, o ne nuosavybės teisių subjektų požymius, todėl tokiu teisiniu reguliavimu negali būti pažeidžiamas konstitucinis asmenų lygiateisiškumo principas.

4.1.2. Taigi konstatuotina, kad Įstatymo 7 straipsnyje (2011 m. gruodžio 21 d. redakcija) įtvirtintu teisiniu reguliavimu tiek, kiek jame nebuvo nustatyta jokių išimčių ir (ar) lengvatų fiziniams asmenims, privalėjusiems mokėti nekilnojamojo turto mokestį už šio straipsnio 1 dalies 6 punkte nurodytus statinius (patalpas), kurių bendra vertė viršijo 1 milijoną litų, nepažeistas konstitucinis asmenų lygiateisiškumo principas.

4.2. Vertinant, ar ginčijamas Įstatymo straipsnis tiek, kiek nurodyta, neprieštarauja Konstitucijos 38 straipsnio 1, 2 dalims, 39 straipsnio 1, 3 dalims, pažymėtina, kad, kaip minėta, nepilnamečių vaikų turinčioms šeimoms, atsižvelgiant į jų poreikius ir visuomenės bei valstybės išgales, gali būti teikiama tam tikra parama; įstatymų leidėjas gali nustatyti įvairias valstybės globos ir paramos šeimoms, auginančioms ir auklėjančioms vaikus namuose, garantijos įgyvendinimo formas; šioje srityje įstatymų leidėjas turi plačią diskreciją; viena iš šeimų, *inter alia* turinčių nepilnamečių vaikų, apsaugos ir paramos joms formų, kurios gali būti plėtojamos įgyvendinant iš Konstitucijos 38 straipsnio 2 dalies kylančią konstitucinę valstybės priedermę kurti šeimai, motinystei, tėvystei ir vaikystei palankią aplinką, gali būti mokesčių, *inter alia* nekilnojamojo turto mokesčio, išimčių ir lengvatų nustatymas; nustatydamas mokesčio lengvatas, įstatymų leidėjas privalo paisyti visuomenės ir valstybės išgalių, nepažeisti Konstitucijos normų ir principų.

4.2.1. Kaip minėta, Įstatymo 7 straipsnio 1 dalyje (2011 m. gruodžio 21 d. redakcija) buvo nustatyta nekilnojamojo turto mokesčio lengvata fiziniams asmenims – jiems nuosavybės teise priklausantys ar jų įsigyjami gyvenamosios, sodų, garažų, fermų, šiltnamių, ūkio, pagalbinio ūkio, mokslo, religinės, poilsio paskirties statiniai (patalpos), žuvininkystės statiniai ir inžineriniai statiniai, kurių bendra vertė neviršijo 1 milijono litų, nekilnojamojo turto mokesčiu nebuvo apmokestinami; šiuo mokesčiu buvo apmokestinami fiziniams asmenims nuosavybės teise priklausantys ar jų įsigyjami nurodyti statiniai (patalpos), kurių bendra vertė viršijo 1 milijoną litų.

Taip pat minėta, kad pagal Mokesčių administravimo įstatymą mokesčių administratorius gali atidėti arba išdėstyti nekilnojamojo turto mokesčio mokestinės nepriemokos mokėjimą tuo atveju, jeigu nedelsiant ją sumokėjus mokesčių mokėtojo finansinė būklė taptų kritinė arba mokesčių mokėtojas patirtų didelių sunkumų vykdydamas kitus savo finansinius įsipareigojimus, o atidėjus ar išdėsčius šios mokestinės nepriemokos mokėjimą jam būtų suteikta galimybė stabilizuoti

savo finansinę būklę ir sumokėti mokestinę nepriemoką vėliau.

4.2.2. Pažymėtina, kad pagal šioje konstitucinės justicijos byloje ginčijamą ir su juo susijusį teisinį reguliavimą nekilnojamojo turto mokestį turėjo mokėti tik didelės vertės nekilnojamąjį turtą turintys ar jį įsigyjantys fiziniai asmenys, kad šiuo mokesčiu buvo apmokestintas ne visas didelės vertės nekilnojamasis turtas, o tik jo mokestinės vertės dalis, viršijanti 1 milijoną litų, kad socialinė parama fiziniams asmenims (šeimoms) teikiama pagal kitus įstatymus, kad Mokesčių administravimo įstatyme yra numatyta galimybė atidėti arba išdėstyti nekilnojamojo turto mokesčio mokestinės nepriemokos mokėjimą.

Atsižvelgiant į tai, nėra pagrindo teigti, kad Įstatymo 7 straipsnyje (2011 m. gruodžio 21 d. redakcija) įtvirtintu teisiniu reguliavimu tiek, kiek jame nebuvo nustatyta jokių išimčių ir (ar) lengvatų fiziniams asmenims, privalėjusiems mokėti nekilnojamojo turto mokestį už šio straipsnio 1 dalies 6 punkte nurodytus statinius (patalpas), kurių bendra vertė viršijo 1 milijoną litų, nepaisyta iš Konstitucijos 38 straipsnio 1, 2 dalių kylančios valstybės priedermės saugoti ir globoti konstitucines vertybes – šeimą, motinystę, tėvystę ir vaikystę, Konstitucijos 39 straipsnio 1, 3 dalyse įtvirtintos garantijos.

4.3. Vertinant, ar Įstatymo 7 straipsnis (2011 m. gruodžio 21 d. redakcija) tiek, kiek nurodyta, neprieštarauja konstituciniams teisinės valstybės, teisingumo principams, pažymėtina, kad pareiškėjo abejonės dėl šio straipsnio atitikties nurodytiems konstituciniams principams grindžiamos tais pačiais argumentais, kaip ir jo abejonės dėl atitikties Konstitucijos 29 straipsnio 1 daliai, 38 straipsnio 1, 2 dalims, 39 straipsnio 1, 3 dalims.

4.3.1. Šiame Konstitucinio Teismo nutarime pažymėta, kad mokesčių išimčių ir lengvatų nustatymas yra socialinio ir ekonominio tikslingumo dalykas, kuris priklauso įstatymų leidėjo kompetencijai; pagal Konstituciją įstatymų leidėjas turi diskreciją įstatymu nustatyti mokesčių išimtis ir lengvatas atsižvelgdamas į valstybės ir visuomenės išteklius, materialines ir finansines galimybes, valstybės ekonominės ir socialinės politikos prioritetus, paisydamas kitų svarbių veiksnių.

Taip pat minėta, kad valstybės ekonominės politikos turinio (*inter alia* prioritetų), priemonių ir metodų vertinimas (kad ir kas juos vertintų), taip pat ir pagrįstumo ir tikslingumo aspektu, net jeigu laikui bėgant paaiškėja, kad buvo ir geresnių jos pasirinktos ekonominės politikos alternatyvų (taigi ir tai, kad ši anksčiau suformuota ir vykdyta ekonominė politika pagrįstumo ir tikslingumo aspektu pagrįstai vertintina neigiamai), savaime negali būti dingstis kvestionuoti tą (anksčiau suformuotą ir vykdytą) ekonominę politiką atitikusio ūkinės veiklos teisinio reguliavimo atitiktį aukštesnės galios teisės aktams, *inter alia* Konstitucijai (taip pat ir Konstituciniame Teisme inicijuojant konstitucinės justicijos bylas), nebent tas teisinis reguliavimas jau jį nustatant teisės aktuose būtų akivaizdžiai priešingas tautos gerovei, Lietuvos visuomenės ir valstybės interesams,

akivaizdžiai paneigtų Konstitucijoje įtvirtintas, jos ginamas ir saugomas vertybes.

Konstatuotina, kad įstatymų leidėjas, nenustatydamas jokių išimčių ir (ar) lengvatų fiziniams asmenims, privalėjusiems mokėti nekilnojamojo turto mokestį už Įstatymo 7 straipsnio 1 dalies 6 punkte (2011 m. gruodžio 21 d. redakcija) nurodytus statinius (patalpas), kurių bendra vertė viršijo 1 milijoną litų, įgyvendino savo diskreciją nustatyti mokesčių išimtis ir lengvatas (arba jų nenustatyti) atsižvelgiant į valstybės ir visuomenės išteklius, materialines ir finansines galimybes, valstybės ekonominės ir socialinės politikos prioritetus, paisant kitų svarbių veiksnių.

Taigi nėra teisinių argumentų teigti, kad, nenustačius jokių išimčių ir (ar) lengvatų fiziniams asmenims, privalėjusiems mokėti nekilnojamojo turto mokestį už Įstatymo 7 straipsnio 1 dalies 6 punkte (2011 m. gruodžio 21 d. redakcija) nurodytus statinius (patalpas), kurių bendra vertė viršijo 1 milijoną litų, būtų buvę kaip nors pažeisti iš konstitucinio teisinės valstybės principo kylantys reikalavimai.

4.3.2. Kaip minėta, pasak pareiškėjo, įstatymų leidėjas, reglamentuodamas mokesčio apskaičiavimo tvarką, turi numatyti galimybę, vadovaujantis įstatyme nustatytais kriterijais, susijusiais su šeimos finansine padėtimi, jos mokumu, šeimoje augančių nepilnamečių vaikų padėtimi ir skaičiumi, atleisti mokesčio mokėtoją nuo viso nekilnojamojo turto mokesčio ar jo dalies mokėjimo. Kitaip tariant, pareiškėjo nuomone, šį mokestį administruojančiai valstybės institucijai įstatymu turėtų būti suteikti įgaliojimai konkrečiu atveju spręsti, ar mokesčio mokėtojas atitinka įstatyme nustatytus kriterijus ir ar jis turėtų būti atleistas nuo viso nekilnojamojo turto mokesčio ar jo dalies mokėjimo.

Šiame Konstitucinio Teismo nutarime minėta, kad tokie esminiai mokesčio elementai kaip mokesčio objektas, mokestinių santykių subjektai, jų teisės ir pareigos, mokesčio dydžiai (tarifai), mokėjimo terminai, išimtys ir lengvatos turi būti nustatomi įstatymu.

Vadinasi, visos apmokestinimo tam tikru mokesčiu sąlygos turi būti nustatytos įstatyme. Įstatyme, kuriame nustatytos mokesčio sąlygos, negali būti nuostatų, kuriomis mokesčius administruojančioms valstybės institucijoms būtų suteikta diskrecija, atsižvelgiant į tam tikras aplinkybes, *inter alia* mokesčio mokėtojo šeimos finansinę padėtį, jos mokumą, šeimoje augančių nepilnamečių vaikų skaičių ir kt., spręsti, ar konkretus mokesčio mokėtojas turi mokėti mokestį, ar yra nuo jo atleistinas. Priešingu atveju, t. y. jeigu mokesčius administruojančios valstybės institucijos turėtų tokią diskreciją, būtų paneigta mokesčio, kaip įstatymu nustatyto privalomo, neatlygintinio juridinių ir fizinių asmenų mokėjimo nustatytu laiku į valstybės biudžetą, esmė.

4.4. Atsižvelgiant į išdėstytus argumentus, darytina išvada, kad Įstatymo 7 straipsnis (2011 m. gruodžio 21 d. redakcija) tiek, kiek jame nebuvo nustatyta jokių išimčių ir (ar) lengvatų fiziniams asmenims, privalėjusiems mokėti nekilnojamojo turto mokestį už šio straipsnio 1 dalies 6 punkte nurodytus statinius (patalpas), kurių bendra vertė viršijo 1 milijoną litų, neprieštaravo

Konstitucijos 29 straipsnio 1 daliai, 38 straipsnio 1, 2 dalims, 39 straipsnio 1, 3 dalims, konstituciniams teisinės valstybės, teisingumo principams.

5. Šioje byloje pareiškėjas tam tikru aspektu ginčija teisinio reguliavimo, kuriuo įtvirtintas šeimos nariams nuosavybės teise priklausančio nekilnojamojo turto apmokestinimas nekilnojamojo turto mokesčiu, atitiktį Konstitucijai. Pažymėtina, kad Konstitucinis Teismas, nustatęs, jog pareiškėjo ginčijamas teisinis reguliavimas prieštarauja Konstitucijai kitu nei pareiškėjo nurodytasis aspektu, privalo tai konstatuoti. Konstitucinio teisingumo įgyvendinimas suponuoja tai, kad Konstitucijai prieštaraujantis teisės aktas (jo dalis) turi būti pašalintas iš teisės sistemos (*inter alia* 2001 m. lapkričio 29 d., 2015 m. birželio 11 d. nutarimai).

5.1. Minėta, kad Įstatymo 7 straipsnio 6 dalyje (2011 m. gruodžio 21 d. redakcija) nustatyta:

„Šio straipsnio 1 dalies 6 punkte nustatyta neapmokestinamoji vertė taikoma visam šiame punkte nurodytos paskirties nekilnojamajam turtui, kuris nuosavybės teise priklauso šeimos nariams arba yra jų įsigyjamas. Taikant šią nuostatą, šeimos nariais laikomi sutuoktiniai, asmenys, vieni auginantys vaikus (įvaikius), ir su jais gyvenantys jų vaikai (įvaikiai) iki 18 metų.“

Minėta ir tai, kad pagal Įstatymo 7 straipsnio 6 dalyje (2011 m. gruodžio 21 d. redakcija) nustatytą teisinį reguliavimą, aiškinamą kartu su nustatytuoju šio straipsnio 1 dalies 6 punkte (2011 m. gruodžio 21 d. redakcija), fiziniam asmeniui, kuris pagal šio straipsnio 6 dalį laikomas šeimos nariu, nuosavybės teise priklausantis ar jo įsigyjamas šiame punkte nurodytos paskirties nekilnojamasis turtas nekilnojamojo turto mokesčiu apmokestinamas kartu su atitinkamu kitų jo šeimos nariais laikomų fizinių asmenų turtu, nustačius bendrą viso šio turto vertę; tiek fizinio asmens, kuris pagal šio straipsnio 6 dalį nelaikomas šeimos nariu, turtui, tiek visam fizinių asmenų, pagal šią dalį laikomų šeimos nariais, turtui buvo taikoma tokia pati neapmokestinamoji vertė – 1 milijonas litų.

5.2. Šiame nutarime konstatuota, kad konstitucinis asmenų lygybės principas pažeidžiamas, jeigu tam tikri asmenys ar jų grupės traktuojami skirtingai, nors tarp jų nėra tokio pobūdžio ir tokios apimties skirtumų, kad toks nevienodas traktavimas būtų objektyviai pateisinamas. Konstatuota ir tai, kad Konstitucijos 38 straipsnio 1, 2 dalių nuostatomis išreiškiamas valstybės įsipareigojimas įstatymais ir kitais teisės aktais nustatyti tokį teisinį reguliavimą, kuriuo būtų užtikrinta, kad šeima, motinystė, tėvystė ir vaikystė, kaip konstitucinės vertybės, būtų visokeriopai puoselėjamos ir saugomos.

5.3. Pažymėtina, kad tokiu teisiniu reguliavimu, pagal kurį tiek fizinio asmens, kuris pagal Įstatymo 7 straipsnio 6 dalį (2011 m. gruodžio 21 d. redakcija) nelaikomas šeimos nariu, turtui, tiek visam fizinių asmenų, kurie pagal šią dalį laikomi šeimos nariais, turtui taikoma tokia pati neapmokestinamoji vertė, sudaromos prielaidos nekilnojamojo turto mokesčiu apmokestinti fizinio asmens, kuris pagal šią dalį laikomas šeimos nariu, mažesnės vertės nekilnojamąjį turtą nei

atitinkamą kito fizinio asmens nekilnojamąjį turtą.

Be to, Įstatymo 7 straipsnio 6 dalyje (2011 m. gruodžio 21 d. redakcija) nustatytu teisiniu reguliavimu tam tikru atveju iškreipiamas šio straipsnio 1 dalies 6 punkte nustatytas teisinis reguliavimas: kai nekilnojamojo turto mokesčiu yra apmokestinamas fizinio asmens, kuris pagal šio straipsnio 6 dalį laikomas šeimos nariu, nekilnojamasis turtas, o šiuo mokesčiu apmokestinamo nekilnojamojo turto savininkai šeimoje yra keli, neapmokestinamoji nekilnojamojo turto vertė kiekvienam iš jų gali būti mažesnė nei nustatytoji minėtame punkte.

Vadinasi, fiziniam asmeniui, kuris pagal Įstatymo 7 straipsnio 6 dalį (2011 m. gruodžio 21 d. redakcija) laikomas šeimos nariu, vien dėl to, kad jis yra sutuoktinis, asmuo, vienas auginantis vaiką (įvaikį), arba su jais gyvenantis vaikas (įvaikis) iki 18 metų, nustatytas nevienodas, t. y. mažiau palankus apmokestinimo nekilnojamojo turto mokesčiu teisinis reguliavimas, palyginti su kitais fiziniais asmenimis.

Taigi konstatuotina, kad Įstatymo 7 straipsnio 6 dalyje (2011 m. gruodžio 21 d. redakcija) įtvirtintu teisiniu reguliavimu, pagal kurį tiek fizinio asmens, kuris pagal šią dalį nelaikomas šeimos nariu, turtui, tiek visam fizinių asmenų, kurie pagal šią dalį laikomi šeimos nariais (sutuoktinių, asmenų, kurie vieni augina vaikus (įvaikius), ir su jais gyvenančių jų vaikų (įvaikių) iki 18 metų), turtui taikoma ta pati neapmokestinamoji vertė, fiziniai asmenys, kurie pagal šią dalį laikomi šeimos nariais, nekilnojamojo turto mokesčio apskaičiavimo ir mokėjimo aspektu yra traktuojami skirtingai nei kiti fiziniai asmenys, nors tarp jų apmokestinimo nekilnojamojo turto mokesčiu aspektu nėra tokių skirtumų, kad toks nevienodas traktavimas būtų objektyviai pateisinamas. Šis teisinis reguliavimas neatitinka iš Konstitucijos 29 straipsnio 1 dalies kylančių reikalavimų.

Toks teisinis reguliavimas, kuriuo sudaromos prielaidos nekilnojamojo turto mokesčiu apmokestinti fizinio asmens, kuris pagal Įstatymo 7 straipsnio 6 dalį (2011 m. gruodžio 21 d. redakcija) laikomas šeimos nariu, mažesnės vertės nekilnojamąjį turtą, palyginti su atitinkamu kito fizinio asmens nekilnojamuoju turtu, vien tuo pagrindu, kad fizinis asmuo, kuris pagal šią dalį laikomas šeimos nariu, yra sutuoktinis, asmuo, vienas auginantis vaiką (įvaikį), arba su jais gyvenantis vaikas (įvaikis) iki 18 metų, yra nesuderinamas ir su Konstitucijos 38 straipsnio 1, 2 dalyse įtvirtintu valstybės įsipareigojimu įstatymais ir kitais teisės aktais nustatyti tokį teisinį reguliavimą, kuriuo būtų užtikrinta, kad šeima, motinystė, tėvystė ir vaikystė, kaip konstitucinės vertybės, būtų visokeriopai puoselėjamos ir saugomos.

5.4. Atsižvelgiant į išdėstytus argumentus, darytina išvada, kad Įstatymo 7 straipsnio 6 dalies (2011 m. gruodžio 21 d. redakcija) nuostata „Šio straipsnio 1 dalies 6 punkte nustatyta neapmokestinamoji vertė taikoma visam šiame punkte nurodytos paskirties nekilnojamajam turtui, kuris nuosavybės teise priklauso šeimos nariams arba yra jų įsigyjamas“ prieštarauja Konstitucijos 29 straipsnio 1 daliai, 38 straipsnio 1, 2 dalims.

Vadovaudamasis Lietuvos Respublikos Konstitucijos 102, 105 straipsniais, Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo įstatymo 1, 53, 54, 55, 56 straipsniais, Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas

nutaria:

1. Pripažinti, kad Lietuvos Respublikos nekilnojamojo turto mokesčio įstatymo 7 straipsnis (2011 m. gruodžio 21 d. redakcija; Žin., 2011, Nr. 163-7742) tiek, kiek jame nebuvo nustatyta jokių išimčių ir (ar) lengvatų fiziniams asmenims, privalėjusiems mokėti nekilnojamojo turto mokestį už šio straipsnio 1 dalies 6 punkte nurodytus statinius (patalpas), kurių bendra vertė viršijo 1 milijoną litų, neprieštaravo Lietuvos Respublikos Konstitucijai.

2. Pripažinti, kad Lietuvos Respublikos nekilnojamojo turto mokesčio įstatymo 7 straipsnio 6 dalies (2011 m. gruodžio 21 d. redakcija; Žin., 2011, Nr. 163-7742) nuostata „Šio straipsnio 1 dalies 6 punkte nustatyta neapmokestinamoji vertė taikoma visam šiame punkte nurodytos paskirties nekilnojamajam turtui, kuris nuosavybės teise priklauso šeimos nariams arba yra jų įsigyjamas“ prieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijos 29 straipsnio 1 daliai, 38 straipsnio 1, 2 dalims.

Šis Konstitucinio Teismo nutarimas yra galutinis ir neskundžiamas.

Konstitucinio Teismo teisėjai

Elvyra Baltutytė

Vytautas Greičius

Danutė Jočienė

Pranas Kuconis

Gediminas Mesonis

Vytas Milius

Egidijus Šileikis

Algirdas Taminskas

Dainius Žalimas